

Makroökonómia

A piacgazdaságok működésének
elmélete

John Maynard Keynes **(1883 – 1946)**

A makroökonómia megalapozója

Miért volt rá szükség?

A Keynes előtti (neo)klasszikus elmélet hibái

- Egyéni optimum → társadalmi optimum
(Láthatatlan Kéz, általános egyensúly)
- Általában **hibás előfeltevések**= egyensúly előfeltevése
- A pénz szerepének negligálása - Say-törvény, klasszikus dichotómia
- Statikus elmélet

„Azt hiszem, nem helyes a közgazdaságtudományt egyrészt érték- és elosztáselméletre, másrészt pénzeleméletre osztani. **Véleményem szerint az a kettéágaztatás a helyes, amelynek egyik ága az egyedi iparág vagy vállalat elméletével és az *adott* mennyiségű erőforrások különböző felhasználások közti elosztásával, valamint a nekik jutó javadalmazással foglalkozik, a másik ága pedig az egész termelés és foglalkoztatás elmélete.** Amíg csupán arra szorítkozunk, hogy az egyes iparágat vagy vállalatot tanulmányozzuk, azzal a feltételezéssel, hogy az alkalmazott erőforrások teljes mennyisége állandó, továbbá átmenetileg feltételezve azt is, hogy a többi iparágak vagy vállalatok körülményei nem változnak: addig csakugyan nem kell figyelembe vennünk a pénz jellemző tulajdonságait. **Mihelyt azonban azt kezdjük vizsgálni, mi határozza meg a termelés és a foglalkoztatás teljes volumenét: nem lehetünk meg a pénzen alapuló gazdasági rendszer átfogó elmélete nélkül.** De talán húzhatnánk olyan választóvonalat is, amely a **stacionér egyensúly elmélete és a mozgó egyensúly elmélete közt tesz különbséget**, az utóbbin egy olyan gazdasági rendszer elméletét értve, amelyben a jövőről alkotott változó vélemények befolyásolhatják a jelenlegi helyzetet. ***A pénz ugyanis alapjában véve azért fontos, mert összekötő láncszem a jelen és a jövő közt.***” (Keynes 1936)

Fő műve

- Az 1936-ban íródott ***A foglalkoztatás, a kamat és a pénz általános elmélete*** (**The General Theory of Employment, Interest and Money**)
- A klasszikus és neoklasszikus közgazdászok a gazdaságnak csak egy speciális, egyensúlyi állapotát írták le, amit aztán megpróbáltak a való életre is alkalmazni, sikertelenül. **Keynes leírja az „általános esetet” – nem teljes foglalkoztatás melletti egyensúly**
- A klasszikus elmélet "az alkalmazott erőforrások *adott* mennyiségének a különböző felhasználási lehetőségek közötti megoszlásával és azokkal a feltételekkel foglalkozik, amelyek - **feltételezve, hogy alkalmazzák az erőforrásoknak ezt a mennyiségét** - meghatározzák egymáshoz viszonyított jövedelmüket és termékeik egymáshoz viszonyított értékeit." (Keynes [1965] 22. o.)
- Röviden "az elosztásnak a teljes foglalkoztatás állapotára vonatkoztatott elméletét". (Keynes [1965] 34. o.)

A gazdaság monetáris elmélete

- A klasszikus elmélet egy olyan gazdaságot ír le **"amelyik használja ugyan a pénzt, de csak mint puszta tranzakciók közvetítő eszközét** a reál dolgok és vagyontárgyak között, anélkül, hogy megengedné, hogy a pénz befolyásolja a motívumokat és döntéseket" - **ezt Keynes barter gazdaságnak (real-exchange economy) nevezi, szemben egy pénzgazdasággal** "amelyben a pénz sajátos szerepet játszik és hat az érdekekre és döntésekre" (Keynes C.W. - XIV. 408. o.)
- **A kapitalizmus pénzgazdaság, nem írhatja le a működését egy olyan elmélet, ami nem tartalmazza a pénzt**

Keynes ironikusan a klasszikus gazdaságtanról

„Jóllehet magát az elméletet az ortodox közgazdászok a legutóbbi időig nem vonták kétségbe, a tudományos előrelátás céljaira való kétségtelen alkalmatlansága idővel jelentősen csökkentette követőinek presztízsét. ...a közgazdászok ugyan nem sokat törődtek azzal, hogy hiányzik az összhang elméletük eredményei és a megfigyelt tények között; de az egyezés hiánya nem kerülte el az egyszerű emberek figyelmét, s ezek mindinkább megvonták a közgazdászoktól azt a megbecsülést, amelyben más tudományágakat részesítettek; olyan tudományágakat, amelyeknek az elméletei a gyakorlatban megfigyelt tényekre alkalmazva megállták helyüket. A hagyományos gazdasági elmélet sokat dicsőített *optimizmus*a miatt a közgazdászokat olyan Candide-oknak kezdték tekinteni, akik kertjük művelése kedvéért hátat fordítva a világnak, azt tanítják, hogy minden a lehető legjobban menne a lehetséges világok eme legjobbjában, ha mindent szabadjára engednének.”

A Say-törvény kritikája

- Keynes a **Say-törvényre** **összpontosította kritikáját.**
- Felismerte, hogy az ortodox elmélet jóllehet formálisan pénzgazdaságról beszél, valójában naturálgazdaságban gondolkodik.
- Say lényegében azt feltételezi, hogy a gazdasági döntésekben a **pénz nem játszik aktív szerepet, pusztán technikai eszköz a csere lebonyolítására.**
- Ez abban jelentkezik, hogy a **pénzt mindenki maradéktalanul elkölti** –tranzakciós felfogás

Say-törvény

"Érdemes rámutatnunk arra, hogy amint sor kerül egy jószág előállítására, attól a pillanattól kezdve **piacot kínál más termékeknek is saját teljes értékének erejéig**. Amint a termelő befejezte termékén utolsó műveletét, igencsak törekszik arra, hogy azonnal eladja nehogy kezeiben csökkenjen annak értéke. Nem kisebb hévvel próbálkozik ezután felhasználni az így nyert pénzösszeget, hiszen **a pénz értéke szintén romlandó**. A pénztől való megszabadulás egyetlen módja azonban az, ha másik terméket vásárolunk. Így tehát valamely termék előállításának puszta ténye közvetlenül szabad teret nyit más termékek számára.,,

J. B. Say

A Say-törvény kritikája

- "A modern gondolkodást még mindig átítatja az a nézet, hogy **az emberek egy vagy más módon, de mindenképpen elköltik a pénzüket**, ami másképpen azt is jelenti, hogy a termelés *költségeit* összességükben mindig fedezik a kereslet által lehetővé tett eladási bevételek, ez azért tűnik hihetőnek, mert nehéz megkülönböztetni egy másik hasonlóknak látszó kétségbevonhatatlan tételtől, mely szerint a termelés szereplőinek összes jövedelme szükségképpen egyenlő a termelés értékével". (Keynes [1965] 39-40.o.)
- A Say-törvény ellentéte: eladatlan áru, vagy meg sem termelt áru (= kihasználatlan erőforrások) ↔ elköltetlen pénz

Say-törvény kritika és elégtelen kereslet

- Keynes szerint a kapitalizmus pénzgazdaság és nem egyszerű cseregazdaság, amelyben **a pénz a gazdagság általános formája, és önálló törekvés tárgya**. Ezért, ha valaki eladja áruját, az érte kapott pénzt nem feltétlenül igyekszik elkölteni. Ha viszont **valaki nem vásárol, ennek következtében mások nem tudnak eladni, így kevesebbet képesek ők is vásárolni stb.(negatív multiplikátor)**
- Ez a **piacok általános beszűkülését eredményezi**, így szükségszerű olyan helyzetek kialakulása, amikor a „**kereslet zömmel a pénz felé irányul**”, vagyis a többség csak eladni akar, anélkül, hogy vásárolna. **Ez az összes kereslet elégtelenségét jelenti, a kínálattal szemben.**
- **Marx: a válság elvont lehetősége = pénz = az eladás és a vétel szétválhat**

Az uralkodóvá vált „keynesiánus” elméletet azonban csak időlegesen szorította háttérbe a klasszikust, sőt felhígult

- A pénz valódi szerepét nélkülöző elmélet volt továbbra is a meghatározó
- - **általános egyensúly elmélet**
- **Az egyensúly előfeltételezett**
- Ezt az árverező biztosítja \leftrightarrow **decentralizált gazdaság**

Hibás előfeltevések

- Keynes: a hagyományos elmélet posztulátumai hibásak
- Mitől jó egy elmélet?
- Helyes előfeltevések?
- Fontos ez?
- Elmélet és ideológia

Milton Friedman (1953, „The methodology of Positive Economics”, *Essays in Positive Economics*: „Tételezzük fel, hogy előre akarjuk jelezni egy profi biliárdjátékos lövéseit. ... kiváló előrejelzéseket adhatunk, ha feltételezzük, hogy a biliárdjátékos úgy lő, **mintha** (as if) ismerné azokat a komplikált matematikai formulákat, amelyek megadják a golyó optimális útját... Nem azért bízunk ebben a feltételezésben, mert azt hisszük, hogy a biliárdjátékosok ... tényleg végrehajtják a fenti számítást; hanem inkább azért, mert azt hisszük, hogy ha a játékosok nem lennének képesek vagy így vagy úgy lényegében ugyanerre az eredményre jutni, akkor nem lehetnének kiváló biliárdjátékosok.”

A helyes elmélet kritériumai

- Logikai konzisztencia = ne legyen önellentmondásos
- Tesztelhetőség = **megfeleljen a valóságnak**
- **De hogyan teszteljünk?**
- **+ Nem csak az eredményt, hanem a feltevések is tesztelni kell!**
- A feltevések eredete → absztrakció
- Lényeges dolgok kiemelése és lényegtelenek elhagyása

Mi a közgazdaságtan

- Arisztotelész: 1. **OIKONOMIA**, az „élet művészete”, azaz az emberi szükségletek kielégítésének művészete hasznos dolgok (**jószágok**, *commodity*) által.
- = jószág-átalakítás szükséglet-kielégítés végett
- **Termelés, vagy csere útján**
- Marxi sémával: $\text{Á} - \text{Á}'$, áru, másik áru
 $\text{Á} - (\text{P}) - \text{Á}'$, azaz áru–pénz–másik áru
- **A pénz csak eszköz!**

Mi a közgazdaságtan

- Arisztotelész: létezik egy másik alapvető viselkedési forma is
- **2. CRHEMATISTIKÉ**, a „pénzcsinálás művészete”, azaz pénz elköltésével több pénzbevételekre szert tenni, mint az eredeti
- Marxi sémával $P-(\dot{A}-\dot{A}')-P'$.
- **A pénz a cél!**
- Ez kimarad a modern (ortodox) közgazdaságtanból

Kapitalizmus jellemzői

- **1. Krematisztikus** = vannak olyan szereplők, akik azért költenek el pénzt, hogy több pénzbevételekre tegyenek szert
- Az elemi gazdasági logika tehát: $P-(\dot{A}-\dot{A}')$ - P' . A krematisztikus viselkedés vegytiszta formája a hitel $P-P'$.
- **2. pénzgazdaság**, tehát olyan gazdaság, amiben van pénz.
- **3. szabad**
 - **magántulajdonon** alapul. Vagyis tulajdonával mindenki azt csinál, amit akar feltéve, hogy nem sért e jogában másokat.
 - **Decentralizált**, vagyis egy szereplő a többiek cselekedeteinek (vagy cselekedetei eredményének) ismerete nélkül is hozhat döntést. = **a szereplők tényleges cselekedetei utólag vannak koordinálva.**

További tulajdonságok

- **Nincs rabszolgaság.** Vagyis a munkaereje mindenkinek saját tulajdonban van.
- **Magán – hitelpénzrendszer** van. Vagyis magánbankok teremthetnek pénzt hitelművelettel. ???
- Lásd később!

Mi a pénz

Arany-e? sárga, csillogó, becses arany?

... Csak ennyi ebből:

S a fekete fehér lesz, rút szép, jogtalan
Jogos, silány nemes, vén ifjú, gyáva hős.

Miért ez, istenek? Minek? Hisz ez

Elvon papot, hívet mellőletek,

S a még erősnek vánkosát kirántja.

E sárga gaz: hitet köt s bont; az átkost

Megáldja; szürke poklost megszerettet;

Tolvajnak állást, címet, bókokat,

Tetszést s tanácsos-széket ad; az elnyűtt

Özvegynek új férjet szerez, ...kárhozott fém,

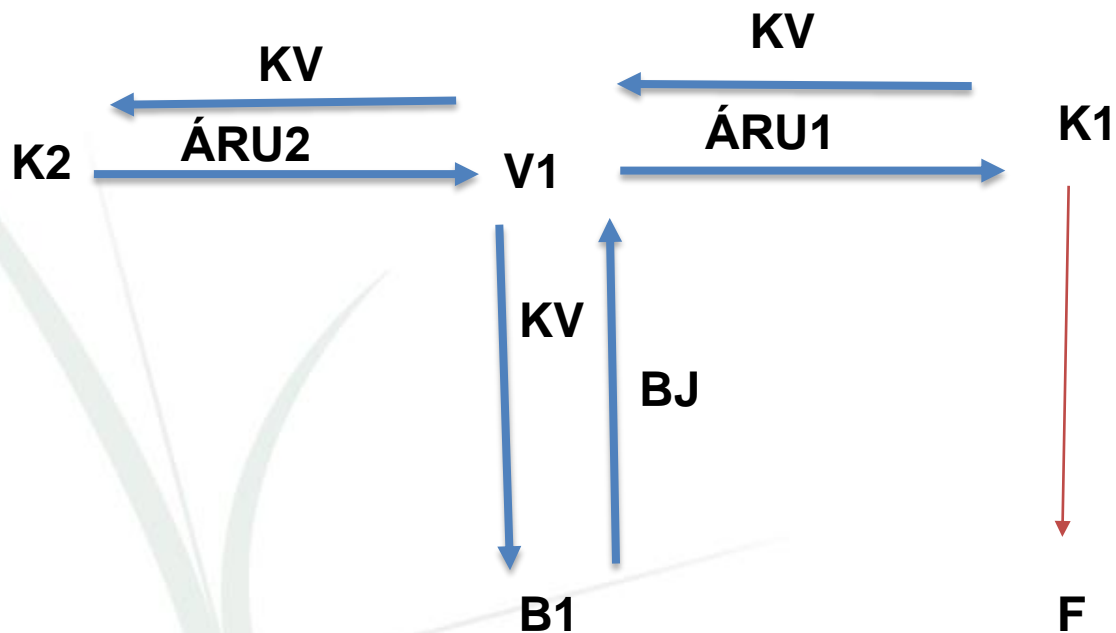
Emberiség közös rimája...

Shakespeare:
Athéni Timon

A nemzet gazdagságának vizsgálata - a számbavétel problémája

- A társadalom egészéből indulunk ki
- Társadalmi gazdagság= egyéni gazdagság összessége
- Eszközökben jelenik meg
- **A valós eszközök** azonban nem feltétlenül egyenlők az egyéni gazdagsággal (tartozás-követelés)
- → **Pénzügyi eszközök**

- Az egyének **hozzájárulása** a társadalmi gazdagsághoz az **egyéni gazdagság**
- Az egyének **eltulajdonítása (kivétele)** a társadalmi gazdagságból **valós eszköz** (*real asset*).
- Ha valaki többet tulajdonít el a társadalmi gazdagságból, mint amennyivel hozzájárult, akkor **tartozása** keletkezik.
- Ennek tükörképeként, akik kevesebbet vesznek ki a társadalmi gazdagságból, mint a hozzájárulásuk, **követelésük** keletkezik.
- **Jegyezzük fel ezt egy cédulára: Én tartozom Önnek!**
- Nevezzük ezeket az elismervény-cédulákat **pénzügyi eszköznek annál, aki kapja)hitelező)** és **pénzügyi forrásnak a kiállító oldaláról (adós)** - (példa: saját váltó)
- **A pénz adósság**

KV = kereskedelmi váltó = Én fizetek Önnek, ekkor és ekkor (később) ennyit és ennyit

A pénzáramláson alapuló makroökonómia

- Egyéni gazdagság és társadalmi gazdagság
- **Egyéni gazdagság** =valós eszközök- források (tartozások) + követelések
- **Valós eszközök:** nem jelennek meg egyidejűleg másnál forrásként
- **Pénzügyi eszközök:** amelyek másnál forrásként jelennek meg
- **Az egyéni gazdagság valós eszközökből és pénzügyi eszközökből áll**
- **A társadalmi gazdagság csak valós eszközökből áll**

Társadalmi gazdagság

- =A valós eszközök összege
- =Vagy az egyéni gazdagságok összege
- A tartozások és követelések makro szinten kiegyenlítik egymást
- Az egyének hozzájárulása a társadalmi gazdagsághoz az egyéni gazdagság
- A valós eszköz az egyén kivétele a társadalmi gazdagságból

Mérleg

- A gazdasági szereplők vagyonának (gazdagságának) és annak változásának a kimutatására szolgáló **kétoldalú** kimutatás
- Statikus (stock) időpontra vonatkozó (mérleg)
- Dinamikus (flow) időszakra vonatkozó (számla)
- **Ezek összesítésből vezetjük le a társadalmi gazdagságot és annak változását**
- Először nézzük a **vagyont** statikusan két szereplőre!

A egyén

Eszköz	Forrás
Valós eszközök	Egyéni gazdagság
	<u>Pénzügyi források:</u> <i>tartozások</i> <i>nem-tartozások</i>

B egyén

Eszköz	Forrás
Valós eszközök	Egyéni gazdagság
<u>Pénzügyi eszközök:</u> <i>követelések</i> <i>nem-követelések</i>	

Társadalom

Eszköz	Forrás
B valós eszközei	Társadalmi gazdagság
A valós eszközei	

$$\sum \text{Tartozás} = \sum \text{Követelés}$$

- A pénzügyi eszközök növelése *ceteris paribus* növeli egy egyén gazdagságát, de társadalmi gazdagságra gyakorolt hatása mindig nulla, lévén a **pénzügyi eszköz a kibocsátójánál („hitelfelvevőnél”) forrás;**
- A (hitel)pénz ebből nő ki! Része az egyéni gazdagságnak, de nem része a társadalminak.
- (Ha csak benn nem ragad!)

A pénz

- **A tartozások kiegyenlítésének eszköze**
- Olyan **pénzügyi eszköz**, amivel a tartozások kiegyenlítődnek
- **Fizetési rendszer** – egy társadalmi norma
- **A pénz nem egy jószág (?), ami a cserét lebonyolítja, hanem a társadalmi gazdagság elszámolásának és elosztásának eszköze**

Nemzeti számvitel- nemzeti számlák

- A nemzet gazdagságának és annak változásait mutatja
- Ezt az összes gazdasági szereplő **mérlegeinek összegéből** nyerjük a nemzeti **gazdagságot (vagyon - stock)**
- A gazdaság változását az egyéni **számlák összegéből** a nemzeti **gazdagság változását (flow – bevételek kiadások stb.)**
- **Először nézzük az egyes szereplőt az utóbbira!**

	A egyén		
	kiadás -	jövedelem +	
	tevékenységből eredő gazdagság csökkenés a t-edik időszak során	tevékenységből eredő gazdagság növekedés a t-edik időszak során	
<i>egyenleg:</i> bevétel – kiadás +/-	egyéni gazdagság változása (megtakarítás, S_t)		
<i>egyenleg:</i> finanszírozási kapacitás +/-	dE	dF	Tőke számla
	valós eszközök változása a t-edik időszak során (dRA_t)	S_t	
	Finanszírozási kapacitás (FC_t)		
	dE	dF	pénzügyi számla
	pénzügyi eszközök változása a t-edik időszak során (dFA_t)	Finanszírozási kapacitás (FC_t)	
		Pénzügyi források változása a t-edik időszak során (dFL_t)	

Számlák

- Flow számla: Jövedelem (bevétel) – kiadás = egyéni gazdagság változása = **megtakarítás**
- Tőkeszámla: Megtakarítás – valós eszközök változása = **finanszírozási kapacitás (+/-)**
- Pénzügyi számla: Pénzügyi eszközök változása – pénzügyi források változása = **finanszírozási kapacitás**

Társadalmi szinten

- $\sum FC=0$, mivel, ami az egyiknek tartozás, a másiknak követelés
- Így $\sum S= \sum dRA$, mivel a társadalmi gazdagság kizárólag reáleszközökből áll, ez oszlik meg a társadalom tagjai között
- Két szereplős gazdaságra a teljes gazdaság konszolidált számlái: % következő oldalon
- **Két szereplő: vállalatok, háztartások**

Folyó számlákból (tőke és pénzügyi számlák nélkül)

- CI (termelő felhasználás), I (beruházás) és A (amortizáció) a vállalatok kiadása
- C (fogyasztás) a háztartásoké
- De CI egyszerre kiadás és bevétel a vállalatoknál (halmozódik)
- Kibocsátás (GO) = $CI + I + C$
- $GDP = C + I = CI + C + I - CI$
- $S = I - A =$ Nettó beruházás

Folyószámlák

Vállalat		Háztartás	
CI	CI	C	Wv
Wv	I		Ov
A	C		
PRv		Sh	
Ov			
Sv			

$$\text{GDP} = C + I, \quad S_v + S_h = I - A = I_N$$

Ehhez jön majd a bank!

Tőkeszámlák

Vállalat		Háztartás	
I	Sv		Sh
-A		FKh	
FKV			

Ha csak a vállalatok ruháznak be

$$I - A = Sh + Sv$$

Pénzügyi számlák

(Később lesz érthető, ha bejön a bank is)

Vállalat		Háztartás		Bank	
dMv	FKv dNv	dMh	FKh dNh	dN	FKb dM

dM a pénzállomány változása

dN az új pénz (hitelfelvétel)

$$dN = FKb + dM$$

A MAKROGAZDASÁG TELJESÍTMÉNYÉNEK MÉRÉSE Négy szektoros modell

A nemzetközi összehasonlítások alapja: **Nemzeti Számlák Rendszere** (System of National Accounts, SNA) → **SNA-mutatók**

Kiindulópont:

Bruttó kibocsátás (Gross Output), **GO**:

Egy országban, adott időszak alatt előállított termékek és szolgáltatások összértéke

Pontos meghatározása:

- az összes termelő- és szolgáltató szervezet összes értékesítése (és készletváltozása) piaci (fogyasztói) árakon vagy tényezőköltségen számolva;
- nem piaci szolgáltatások (pl. közoktatás, honvédelem stb.) esetén a ráfordítások összege

A bruttó kibocsátás nem alkalmas *a tényleges teljesítmény mérésére*, mert „**halmozódásokat**” tartalmaz (egyes értékeket többszörösen számít fel)

Folyó termelő felhasználás: valamely tevékenység során felhasznált, ugyanakkor korábban megtermelt javak értéke (pl. kenyérgyártás – liszt; autógyártás – alkatrészek) (intermediate consumption - CI)

A halmozódás kiszűrése:

Bruttó kibocsátás – folyó termelő felhasználás
= **Bruttó hazai termék** (Gross Domestic product, GDP)

Amortizáció: valamely tevékenység során igénybevett fizikai (és szellemi) tőkejavak (gépek, berendezések, épületek stb.) adott időszakra elszámolt *értékcsökkenése*

Bruttó mutatók – amortizáció = nettó mutatók:

PL. GDP – amortizáció=NDP

A nemzetgazdasági kibocsátás számbavételének módszerei, mutatószámai és problémáik

- **A bruttó hazai termék:**

- A bruttó hazai termék (GDP) az egy országban egy év alatt megtermelt **végső felhasználásra kerülő** termékek és szolgáltatások összes értéke.
- A GDP mérhető, mint :
 1. Az egyes ágazatokban megtermelt hozzáadott értékek összege.
 2. A gazdaságban keletkezett különböző fajta tényezőjövedelmek összege.
 3. A végső javakra irányuló kiadások összege.

A nemzetgazdasági kibocsátás számbavételének módszerei, mutatószámai és problémáik

1. A hozzáadott érték a megtermelt javak értékének és a termelő felhasználás értékének a különbsége.

- Hozzáadott érték egyes vállalatnál = **Termelési érték – Folyó termelő felhasználás**
- A GDP egyenlő az egyes vállalatokban, ágazatokban keletkező hozzáadott értékek összegével. **GDP = Σ hozzáadott érték**
- **Vagy $GO - \Sigma CI = GDP$**
- **végso felhasznalásra kerulo** termékek és szolgáltatások összes értéke

A nemzetgazdasági kibocsátás számbavételének módszerei, mutatószámai és problémáik

Ágazat	Folyó termelő felhasználás	Értékesítés [eFt/t]	Hozzáadott érték
Fakitermelés	0	10.000,-	10.000,-
Fafeldolgozás	10.000,-	12.500,-	2.500,-
Bútorgyártás	12.500,-	18.750,-	6.250,-
ÖSSZESEN:	$\Sigma CI=22.500,-$	GO=41.250,-	18.750,-

A nemzetgazdasági kibocsátás számbavételének módszerei, mutatószámai és problémáik

2. A GDP, mint a gazdaságban keletkezett munka és tőkejövedelem összege:

- A **GDP** az országban a termelés során keletkezett **tényezőjövedelmek: a kifizetett munkabérek, kamatok, bérleti díjak, osztalékok és a vállalatoknál maradó (bruttó) profitok összege.**
- A hozzáadott értéket, vagyis a megtermelt javak és a termelő fogyasztás értékének különbségét valójában az egyes termelési folyamatokban termelődő tényezőjövedelmek teszik ki.
- Vagyis a GDP-t úgy is kiszámíthatjuk, mint a gazdaságban keletkező **tényezőjövedelmek összegét.**

A nemzetgazdasági kibocsátás számbavételének módszerei, mutatószámai és problémáik

3. A GDP mint a kiadások összege:

- A GDP-t mérhetjük, mint a **hazai termelésű javakra irányuló kiadások értékét:**
- **$C+I_B+G+X-IM$**
- A GDP-be számító kiadások sorrendben:
 1. a fogyasztás,
 2. a bruttó beruházás,
 3. a kormányzati vásárlás,
 4. az export és az import különbsége (nettó export).

A nemzetgazdasági kibocsátás számbavételének módszerei, mutatószámai és problémáik

- **A nettó hazai termék:**
 - A GDP-ből levonva az állóeszközök értékcsökkenését (amortizációt) kapjuk meg a nettó hazai terméket, az NDP-t.
 - **NDP = GDP - amortizáció**
 - **NDP = (C + I_n + G + EX – IM)**
 - I_n = nettó beruházások értéke
 - I_B = I_n + amortizáció

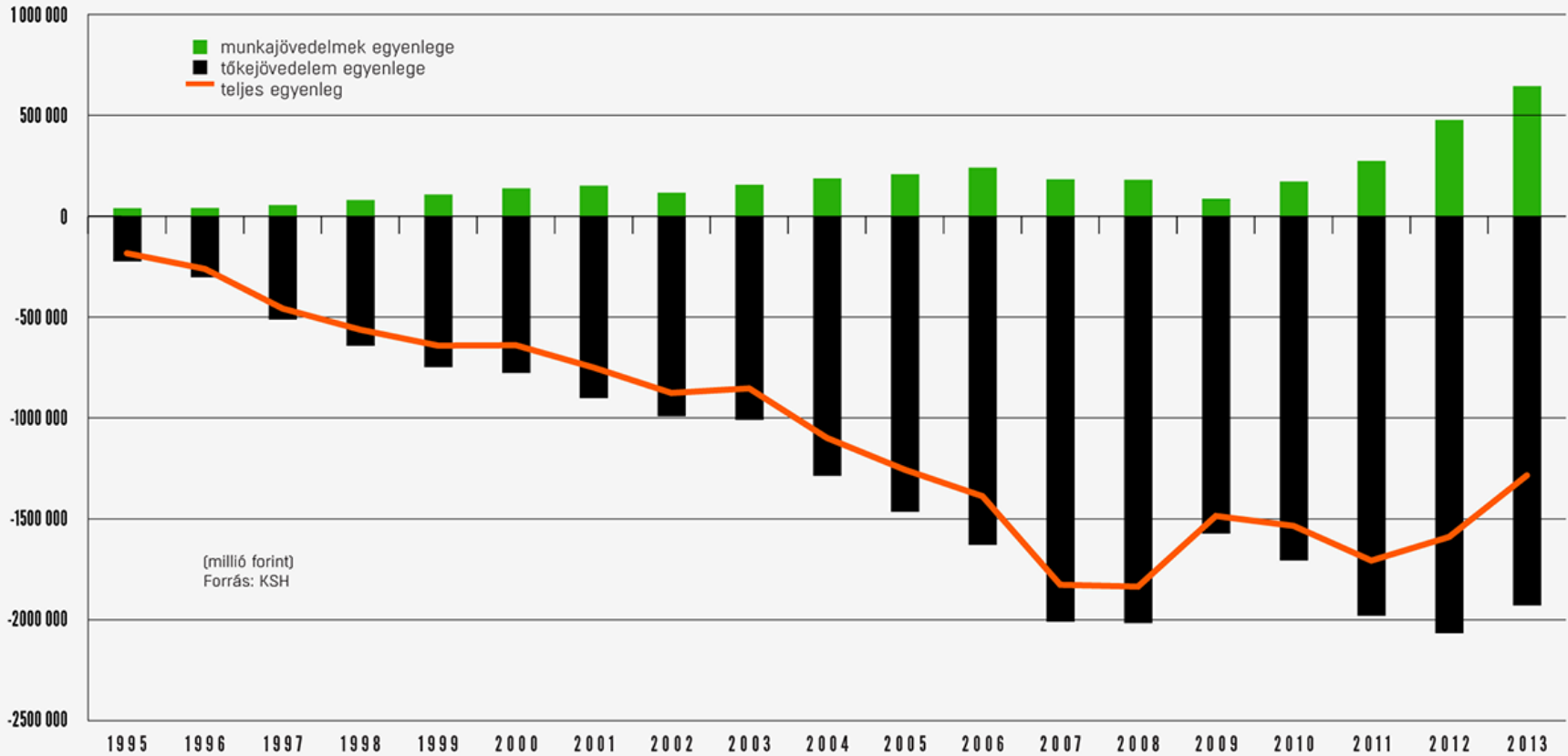
A számbavétel problémái

- A GDP nem tartalmazza:
 - az illegális, tiltott gazdasági tevékenységet (pl. kábítószer előállítása),
 - a legális, de az adócsalás szándéka miatt rejtett tevékenységet (fekete gazdaság),
 - az informális, nem vállalati keretek között folytatott tevékenységet is (pl.: háztartásban végzett munka).
- Nemzetközi összehasonlítás (egy főre jutó GDP) – Milyen árfolyamon?
- Méri-e a tényleges jólétet?

A nemzeti mutatók

- A GDP és az NDP a nemzeti számlarendszer termelési mutatói: az **ország területén megtermelt** végterméket mérik. A megtermelt hazai jövedelem nem feltétlenül egyezik meg a **hazai** gazdasági szereplők által felhasználható jövedelemmel.
- A **bruttó nemzeti jövedelem (GNI)** egy nemzet *gazdasági szereplői* által, adott időszakban realizált összes elsődleges (bruttó) jövedelmek összege
- **GNI = GDP + beáramló tényezőjövedelmek - kiáramló tényezőjövedelmek**
- **Nettó nemzeti termék (NNI – Net National Income)**
 - **NDP + beáramló tényezőjövedelmek - kiáramló tényezőjövedelmek**

A jövedelemmérleg alakulása 1995 és 2013 között
 (A munka- és a tőkejövedelmek egyenlege és a teljes egyenleg - EU-s pénzek nélkül)

A nemzeti rendelkezésre álló mutatók

- Ha figyelembe vesszük a segélyek, adományok és egyéb egyoldalú juttatások nemzetközi áramlását, akkor újabb jövedelmi mutatószámhoz jutunk.
- A közvetlen ellenszolgáltatás nélkül áramló jövedelmeket **transzfereknek** nevezzük.
- **Bruttó nemzeti rendelkezésre álló jövedelem:** a nemzetközi transzferekkel korrigált nemzeti jövedelem mutató (**GNDI**):
- **GNDI = GNI + beáramló transzferek - kiáramló transzferek**
- A GNDI-nek is van nettó párja a **nettó nemzeti rendelkezésre álló jövedelem (NNDI)**.

SNA legfőbb mutatói

<p>Halmazódás szintje</p>	<p>Hazai mutatók</p> 	<p>Nemzeti mutatók</p> 	
	<p>GO teljes kibocsátás</p>	<p>Nemzeti Rendelkezésre álló</p>	
<p>Bruttó</p>	<p>GDP bruttó hazai termék</p>	<p>GNI bruttó nemzeti jövedelem</p>	<p>GNDI rendelkezésre álló bruttó nemzeti jövedelem</p>
<p>Nettó</p> 	<p>NDP nettó hazai termék</p>	<p>NNI nettó nemzeti jövedelem</p>	<p>NNDI rendelkezésre álló nettó nemzeti jövedelem</p>

SNA legfőbb mutatóinak kiszámítása

- **GDP** = GO- Termelő felhasználás
- **NDP** = GDP- Amortizáció
- **GNI** = GDP + külföldről kapott elsődleges jövedelem-külföldre utalt elsődleges jövedelem
- **NNI** = GNI – Amortizáció
- **NNI** = NDP + külföldről kapott elsődleges jövedelem-külföldre utalt elsődleges jövedelem
- **GNDI** = GNI+ külföldről kapott transzferek-külföldre utalt transzferek
- **NNDI** = GNDI-Amortizáció

A gazdasági növekedés mérése

A **reál-GDP** százalékos változása az előző év azonos időszakához képest

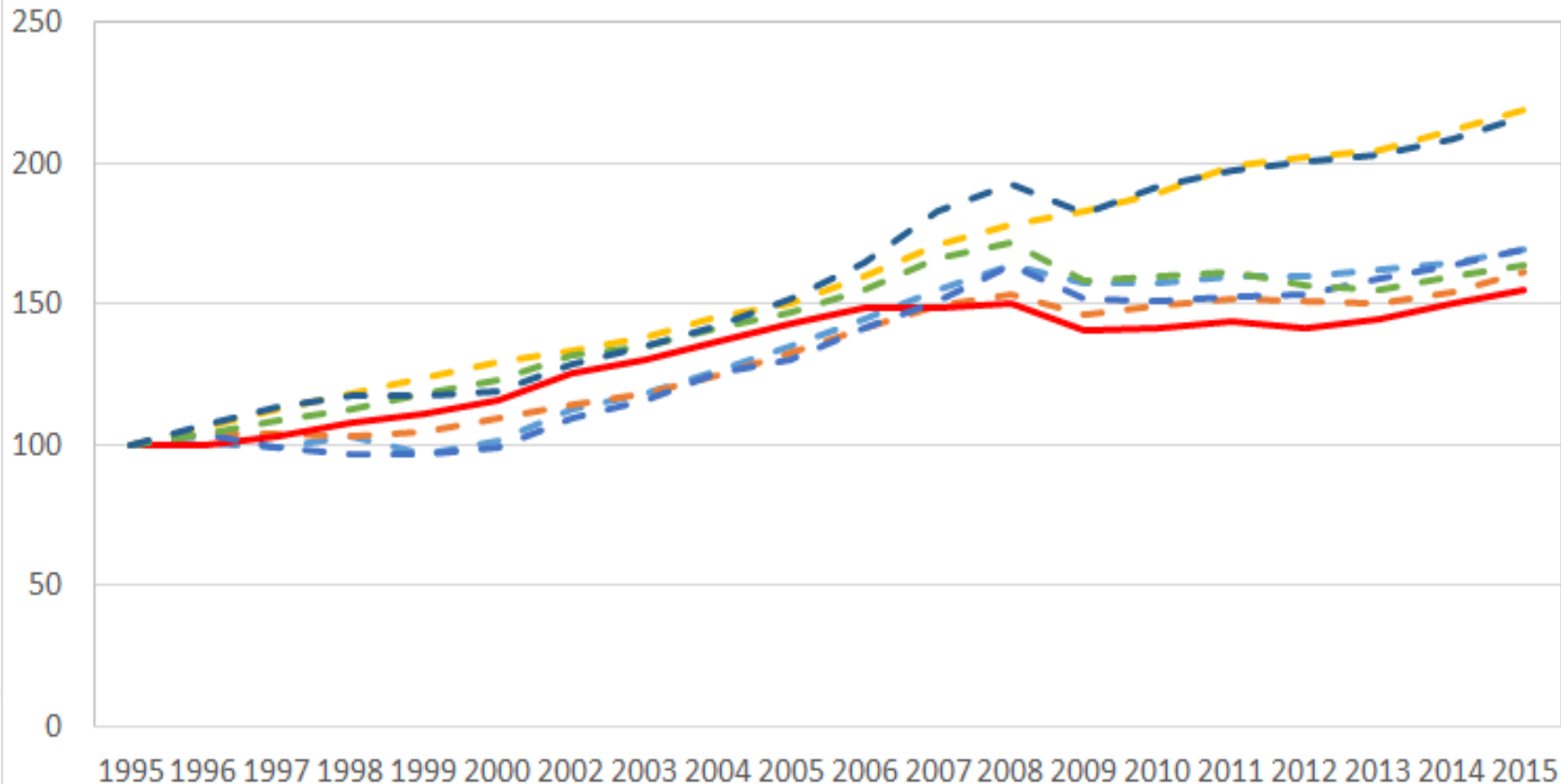
A végtermékek (és végső szolgáltatások) természetes mértékegységben kifejezett nagyságának %-os változása

Meghatározása a gyakorlatban:

$$\text{reál-GDP változása, \%} = \left(\frac{\text{nominális GDP változása}}{\text{GDP-deflátor}} - 1 \right) * 100$$

GDP-deflátor a gyakorlatban: 1+ az inflációs ráta

Gazdasági növekedés a régióban (1995 = 100)

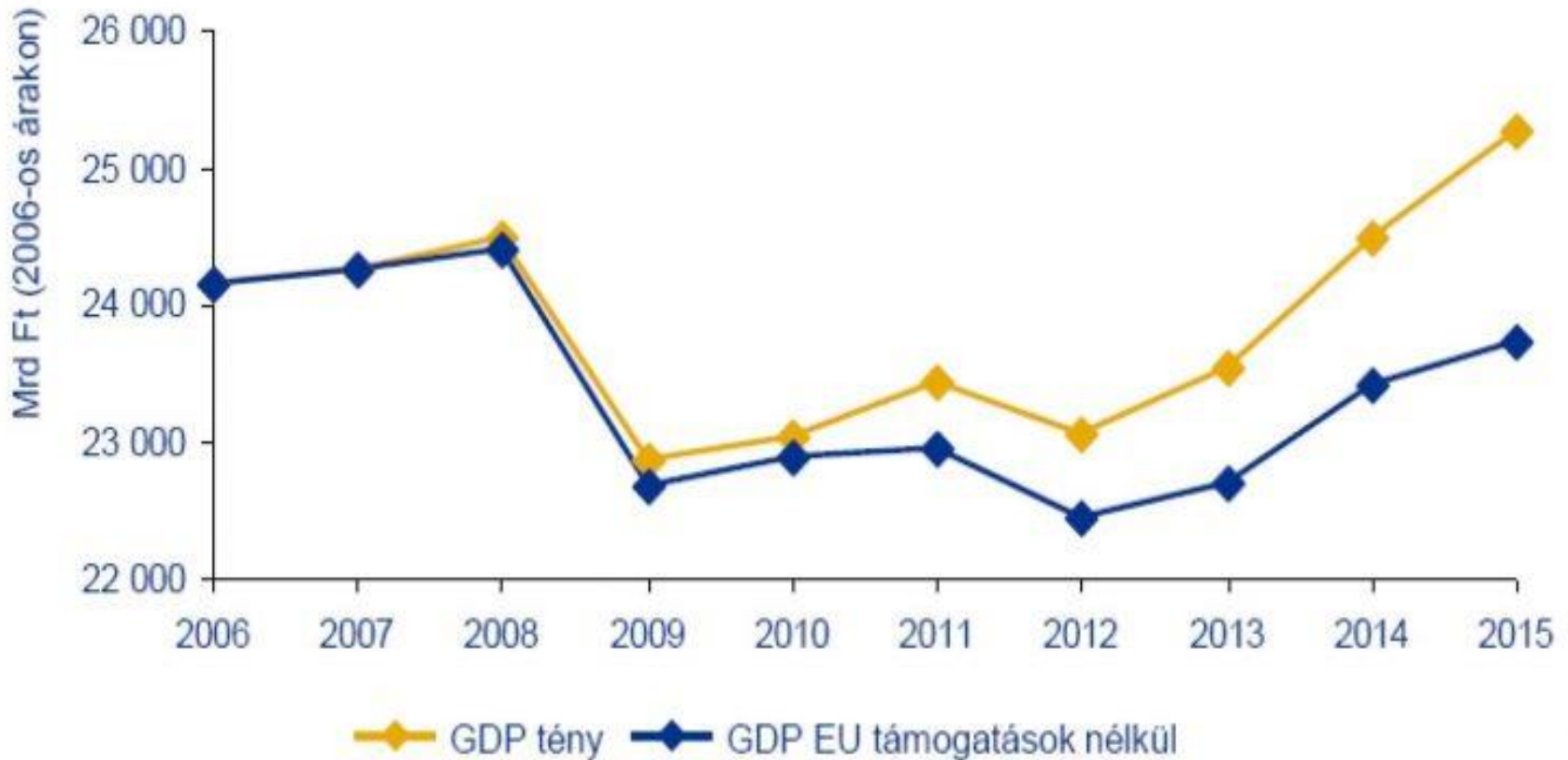
- Bulgária
- Lengyelország
- Szlovákia
- Csehország
- Románia
- Magyarország
- Szlovénia

Forrás: Eurostat

Az az EU-s források hatása a magyar GDP alakulására (2006-os árakon)

Forrás: KPMG/GKI (2016). A becsléshez használt adatok forrása: KSH, EMIR, IIER.

A nominál és reál GDP

- A nominális GDP az adott időszak árain számított, pénzben kifejezett GDP.
 - A nominális GDP **folyóár** mutató.
- A reál GDP-n a javak mennyiségében kifejezett GDP-t értjük, amelyet úgy kapunk, hogy a nominális GDP-t osztjuk a javak súlyozott átlagos árával, az árszínvonallal. Az árszínvonal jele P.

$$\text{reálGDP} = \frac{\text{nominálGDP}}{\text{árszínvonal}}$$

- A reál GDP-t egy összetett jószág egységeiben(Hicks) mérjük.
 - Az összetett jószág egy jószágkosár, amelyben az egyes javak részarányát a normális GDP-beli részarányuk adja meg.

A nominál és reál GDP

- A reál GDP és az árszínvonal elméletben használt fogalom. A gyakorlatban ezeket a változatlan áras GDP (reál GDP) és az **árindex** (árszínvonal változás) helyettesíti.
- **A változatlan áras GDP egy régebbi időszak árain számított GDP.**
- A változatlan áras GDP-t úgy határozzuk meg, hogy a folyóáras GDP-t osztjuk egy megfelelően megválasztott **árindexszel**.
- Az árindex egy árukosár jelenlegi árösszegének arányát mutatja egy régebbi időszakhoz (ún. bázisidőszakhoz) képest.

Indexek

- Értékindex= $I_V = \frac{\sum_1^n p_i^1 q_i^1}{p_i^0 q_i^0}$
- Volumenindex $_0 = I_q^0 = \frac{\sum_1^n p_i^0 q_i^1}{p_i^0 q_i^0}$
- Volumeninde $_1 = I_q^1 = \frac{\sum_1^n p_i^1 q_i^1}{p_i^1 q_i^0}$

Árindexek

- Árindex $I_p^1 = \frac{\sum_1^n p_i^1 q_i^1}{\sum_1^n p_i^0 q_i^1}$
- Árindex $I_p^0 = \frac{\sum_1^n p_i^1 q_i^0}{\sum_1^n p_i^0 q_i^0}$
- Az előbbi a GDP-deflátor, az utóbbi a fogyasztói árindex formátum

Összefüggések

- 1. $I_v = I_q^0 I_p^1$ $I_v = I_q^1 I_p^0$
- 2. Nominális GDP: GDP-deflátor=Reál-GDP

A gazdasági jólét mérése

- A GDP a termelés és a jövedelem alapvető mutatója, de mégsem tekinthető a gazdasági jólét mérésére szolgáló mutatónak, ugyanis önmagában a megtermelt és a hazai gazdasági szereplőkhöz áramló jövedelem változása alapján nem lehet megítélni az ország gazdasági jólétének változását.

Legismertebb mutató

- ***Az emberi fejlődés indexe (HDI):***
 - A HDI-t az ENSZ munkacsoportja dolgozta ki, az emberi jólét jellemzésére.
- A HDI figyelembe veszi:
 1. a születéskor várható átlagos élettartamot;
 2. a népesség átlagos iskolázottsági szintjét;
 3. az egy főre jutó nemzeti jövedelmet.
- A három adat egyenlő súllyal esik latba a 0-1-ig terjedő HDI indexszám meghatározásakor.

https://hu.wikipedia.org/wiki/Orsz%C3%A1gok_list%C3%A1ja_az_emberi_fejletts%C3%A9gi_index_alapj%C3%A1n